

CZU: 373.3.04

DOI: 10.36120/2587-3636.v30i4.182-190

STUDIUL EXPERIMENTAL CONSTATATIV AL DINAMICII VALORILOR COMPETENȚEI DE DEZVOLTARE PERSONALĂ, SOCIALĂ ȘI DE A ÎNVĂȚA SĂ ÎNVEȚI A ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Florina – Teodora BICULESCU, doctorandă

<https://orcid.org/0000-0001-6879-8301>

Școala Doctorală Științe ale Educației

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Director Liceul Tehnologic Topoloveni, România

Rezumat. Articolul conține rezultatele cercetării experimentale la etapa de constatare orientate spre evaluarea valorilor competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți în termeni de referențial axiologic al elevilor, prin care avem în vedere un sistem de valori dezirabile, prevăzute pentru a fi format în învățământul primar. Experimentul pedagogic este organizat în clasele 1-4, perioada 2018 – 2022, asupra unui eșantion de 68 elevi din învățământul primar. Demersul experimental a permis constatarea următoarelor probleme care devin impedimente în procesul anevoios de formare a valorilor competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța: dificultăți de exprimare a empatiei, a respectului față de colegi și de a lega prietenii, incoerențe în afirmarea prin asumarea responsabilității, comunicare asertivă, spirit inovator și autonomie în grupul școlar, care demonstrează necesitatea proiectării educației axiologice, la nivelul unor strategii funcționale de formare a referențialului axiologic care reprezintă competența de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți a elevilor din învățământul primar.

Cuvinte cheie: axiologie, valori, competența de a învăța să înveți, educație axiologică, referențial axiologic

CONSTATIVE EXPERIMENTAL STUDY OF DYNAMICS THE VALUES OF THE COMPETENCE OF PERSONAL, SOCIAL DEVELOPMENT AND LEARNING TO LEARN OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract. The article contains experimental research at the acknowledgement stage aimed at evaluating the values of the competence of personal, social development and learning to learn in terms of axiological reference of students, by which we consider a system of desirable values, suitable to be formed in primary education. The pedagogical experiment was organized in grades 1-4, during 2018-2022 on a sample of 68 students from primary education. The experimental approach allowed the detection of the following problems that become impediments in the process of forming the values of the competence of personal, social development and learning to learn: difficulties in expressing empathy, respect for classmates and friendship, inconsistencies in affirmation by assuming responsibility, assertive communication, innovative spirit and autonomy in the school group, which demonstrates the need to design axiological education, at the level of functional strategies for the formation of the axiological referential that represents the competence of personal, social development and learning to learn of primary education students.

Keywords: axiology, values, competence of learning to learn, axiological education, axiological referential.

Investigațiile pedagogice demonstrează caracterul accentuat al crizei valorilor culturale ale secolului XXI, între principalele manifestări sunt evidențiate: „ignorarea valorilor general-umane ale culturii mondiale; dominarea unui stil de viață de tip consumator; distrugerea biosferei și creșterea amenințării catastrofei ecologice globale; diminuarea normelor morale; deprecierea conceptelor „onoare”, „demnitate”, „politețe”,

„generozitate”; degradarea valorilor familiale; descreșterea fără precedent a valorii vieții omenești; creșterea agresivității și a violenței asupra personalității (în toate structurile); dezvoltarea lăcomiei; reducerea nivelului artei și culturii clasice și a rolului lor în societate, precum și în sistemul de formare și educare a societății descreșterea nivelului de cultură generală a societății etc.” [1].

Învățământul primar reprezintă debutul micilor școlari în domeniul sacru al cunoașterii valorilor. Educația presupune modelarea unor comportamente, atitudini și valori, pregătirea micilor școlari pentru realitatea de mâine, formează un tipar de gândire care să se afirme prin valori autentice în orice situații de viață [5, pp. 276-281].

Legea educației naționale nr. 1/2011 și adoptarea Noului Curriculum școlar, centrat pe formare de competențe, nu au reușit să rezolve criza valorilor. Există suficiente probleme la nivelul învățământului obligatoriu, numeroase conflicte în rândul elevilor și este necesar să se pună bazele formării referențialului axiologic încă din învățământul primar prin conștientizarea formării valorilor și a competențelor axiologice, a competențelor de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți, pentru ca școlarii să formeze referențialul axiologic și prin autoeducație [6].

Profilul de formare al absolventului de învățământ obligatoriu, parte a cadrului de referință pentru curriculumul național din România a fost elaborat în premieră încă din anul 1998 fiind orientat din perspectivă transdisciplinară care să permită absolventului integrarea în viața socio-profesională, anticiparea domeniilor de competență-cheie. Centrarea activității pedagogice pe elevi a constituit un principiu care a stat la baza reformei curriculum-ului național din România având contribuții relevante la așezarea sistemului românesc de educație pe noi valori [2]. Competențele-cheie recomandate de Comisia Europeană sunt vizate și în Legea Educației Naționale nr.1/2011) [6].

Curriculumul școlar care include Programele școlare de învățământ primar este un document normativ privind managementul, conținutul specific și caracteristicile organizării și realizării procesului educațional la nivelul învățământului primar. Acesta furnizează un proces pedagogic holistic pentru a finaliza dezvoltarea deplină a școlarului mic sub aspect fizic, social, personal, cognitiv-verbal, artistico-estetic și relațional [7].

Educația românească a continuat să se confrunte cu provocări majore printre care lipsa unui sistem clar de valori care ar trebui să stea la baza oricărei acțiuni de proiectare curriculară privind formarea-dezvoltarea personalității umane. Noile valori ale societății democratice au întârziat să apară, ele nefiind clar conturate nici până astăzi [3, pp.13 - 18].

Sintagma *referențial axiologic* este preluată de la pedagogul C. Cucoș care definește *referențialul axiologic* ca fiind „totalitatea valorilor și a premiselor atitudinale în raport cu valorile” [1, p. 182]. Din perspectivă pedagogică referențialul include mai multe categorii de valori educative [2].

Tabelul 1. Categoriile de valori (după Hadîrcă M.)

Tipuri de valori	Valori educative
Valori universale sau general umane (valori fundamentale și perene ale omenirii)	<i>Viață, Adevăr, Bine, Frumos, Dreptate, Libertate, Sacru etc.</i>
Valori morale (valorile fundamentale ale existenței umane)	<i>omenia, bunătatea, cinstea, cumsecădenia, compasiunea, generozitatea, empatia etc.</i>
Valori naționale	<i>pământul, țara, națiunea, poporul, suveranitatea, simbolică statului (imn, stemă, drapel), cultura națională, istoria, limba, credința, tradițiile populare etc.</i>
Valori europene	<i>pace, democrație, drepturile omului, justiție, solidaritate, egalitate, toleranță, cetățenie activă, incluziune socială etc.</i>
Valori sociale/colective	<i>civismul, respectul, demnitatea, responsabilitatea, solidaritatea, altruismul, care pot fi: ale comunității, ale familiei, ale școlii, ale grupurilor etnice, sociale etc.</i>
Valori individuale	<i>onoare, conștiință de sine, conștiință națională/etnică/lingvistică, identitate etnică/națională/culturală, familie, limbă maternă, credință, prietenie, educație, preferințe, dragoste, carieră etc.</i>
Valori instrumentale	<i>cunoștințe, capacități/ abilități, atitudini, care se transformă apoi în trăsături caracteriale și devin comportamente și în baza cărora se formează competențele (de comunicare, culturală, de cercetare, elaborare de proiecte, rezolvare a problemelor etc.).</i>

Calitatea educației poate fi îmbunătățită prin construirea unui mediu educațional care să determine școlarul mic să cunoască, să înțeleagă și să aplice aspectele formative legate de valori și prin o bună motivare a școlarii mici prin ancorarea acestora în realitatea pe care o întâlnesc [4, p.298].

La nivelul învățământului primar educația axiologică se realizează în cadrul orelor de *Dezvoltare Personală*, disciplină prevăzută la clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a și *Educație civică*, disciplină prevăzută în cadrul ariei curriculare Om și societate, pentru clasele a III-a și a IV-a, din Planul cadru pentru învățământul primar, aprobat prin O.M.E.N. nr. 3371/2013. Totodată, formarea referențialului axiologic al micilor școlari se realizează și prin intermediul celorlalte discipline, în mod interdisciplinar. În cadrul primului ciclu de învățământ din cadrul învățământului obligatoriu, ciclul achizițiilor fundamentale (care cuprinde clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a) predarea la nivelul micilor școlari se realizează interdisciplinar, prin intermediul proiectelor propuse și planificate de către profesorii școlari. Temele propuse în cadrul acestor proiecte urmăresc formarea profilului european [11]: **competența de a învăța să înveți** și competențele sociale, inițiativă și exprimare culturală.

Conținutul curriculumului privind valorile competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți

Formarea *competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți* aduce contribuții majore la formarea referențialului axiologic al micilor școlari, la realizarea obiectivelor educației axiologice, prin conținuturile specifice prevăzute în programele școlare ale disciplinelor *Dezvoltare personală* și *Educație civică*, prin activitățile desfășurate în cadrul acestor discipline, dar și a disciplinei *Educație axiologică* (curriculum la decizia școlii). În cadrul Programei școlare pentru disciplina *Dezvoltare personală* clasa pregătitoare, clasa I, clasa a II-a din 19.03.2013 sunt prevăzute următoarele competențe generale care contribuie la formarea referențialului axiologic al școlarii: manifestarea autocunoașterii și a atitudinii pozitive față de ceilalți; utilizarea atitudinilor specifice învățării în context școlar.

Disciplina *Dezvoltare personală* face parte din aria curriculară *Consiliere și orientare*, fiind alocate 2 ore pe săptămână în clasa pregătitoare și câte o oră pe săptămână în clasele I și a II-a. Pentru fiecare competență generală sunt prevăzute competențe specifice și activități de învățare cu relevanță axiologică, care conduc spre valorile competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți. Conținuturile sunt astfel structurate în așa fel încât să se formeze competențe axiologice. Astfel școlarii înțeleg că fiecare persoană este unică și se subliniază formarea valorilor de respect, cumsecădenie, colaborare.

Formarea referențialului axiologic al micilor școlari se realizează prin dezvoltarea competenței de dezvoltare personală și socială. Învățarea vizează formarea comportamentului axiologic prin manifestarea unui comportament moral-civic.

Competențele generale conduc spre formarea referențialului axiologic prin autoeducație. Prin intermediul acestei discipline se pun în evidență valorile naționale și europene. Cercetarea experimentală întreprinsă a pornit de la scopul de urmărire a nivelurilor de formare a valorilor competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți la școlarii mici. Scopul formulat a permis avansarea următoarei ipoteze: *formarea referențialului axiologic al elevilor se realizează prin intermediul competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți prin intermediul formării valorilor prioritare: respectul și prietenia, bunătatea și reflecția personală, autoformarea permanentă și gestionarea resurselor, comunicarea asertivă și constructivă, reziliența și angajarea proactivă, managementul învățării și afirmării profesionale, relaționarea pozitivă și bunăstarea psihofizică, empatia și gestionare conflictelor, onestitatea și responsabilitatea, creativitatea și spiritul inovator, perseverența și excelența, autonomia și integritatea personală.*

Am inclus în experimentul pedagogic elevi de învățământul primar, pe parcursul a patru ani școlari: clasa I – 68 de elevi – etapa de constatare (an școlar 2018 – 2019), clasa

a II-a - 71 de elevi (an școlar 2019 – 2020), clasa a III-a - 69 de elevi (an școlar 2020 – 2021), clasa a IV-a - 69 de elevi (an școlar 2021 – 2022).

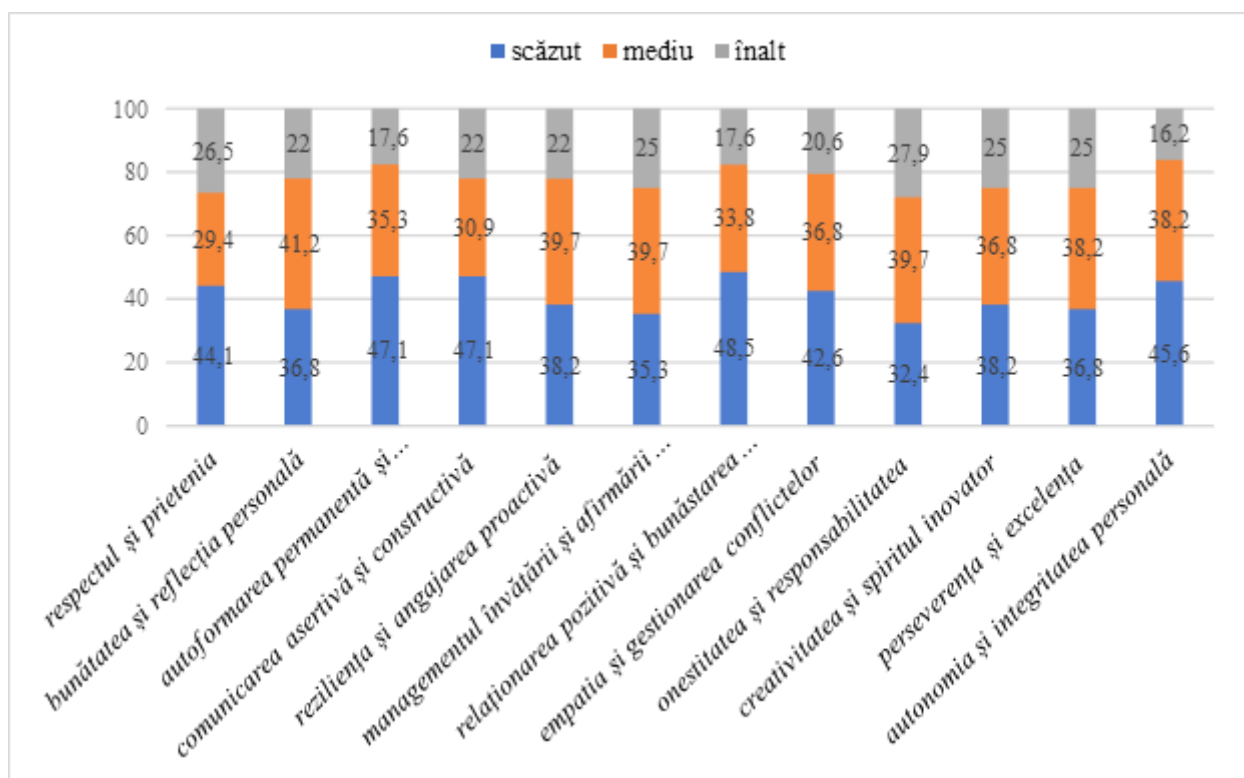

Figura 1. Nivelurile de formare a valorilor competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți, GE, clasa I-a, 68 de elevi (anul 2018 – 2019), constatare

Clasele I și II în ciclul curricular reprezintă *etapa achizițiilor fundamentale*, fiind realizate obiectivele de bază privind adaptarea elevilor la cerințele educaționale.

Rezultate obținute și discuții. Pentru studiul cât mai detaliat a schimbărilor survenite, vom prezenta și compara rezultatele din grupul experimental. Nivelurile de formare a valorilor competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți, GE, clasa I-a, 68 de elevi (anul 2018 – 2019), constatare, pot fi vizualizate în Figura 3.1. Conform datelor prezentate în figură constatăm un nivel scăzut de formare a valorilor competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți.

În clasa a II-a (anul 2019 – 2020) probele de constatare a nivelului competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți au fost aplicate pe un grup de 71 de elevi. În comparație cu anul 2018-2019, grupul de măsurare a datelor este cu 3 subiecți mai mult, în 2 clase din cele incluse în experiment, s-au transferat 3 elevi din alte școli.

Se constată o creștere a nivelului competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți GE, clasa II-a, 71 de elevi (anul 2019 – 2020), astfel *respectul și prietenia* de la 26,5 % la 32,4 %, *bunătatea și reflecția personală* de la 22% la 29,6 %, *autoformarea permanentă și gestionarea resurselor* de la 17,6% la 26,8%, *comunicarea asertivă și constructivă*, de la 22% la 29,6%, *reziliența și angajarea proactivă*, de la 22% la 32,4%,

managementul învățării și afirmării profesionale, de la 25% la 31%, *relaționarea pozitivă și bunăstarea psihofizică*, de la 17,6% la 29,6%, *empatia și gestionarea conflictelor*, de la 20,6% la 28,2%, *onestitatea și responsabilitatea*, de la 27,9% la 33,8%, *creativitatea și spiritul inovator*, de la 25% la 33,8%, *perseverența și excelența*, de la 25% la 31%, *autonomia și integritatea personală* de la 16,2% la 25,3%.

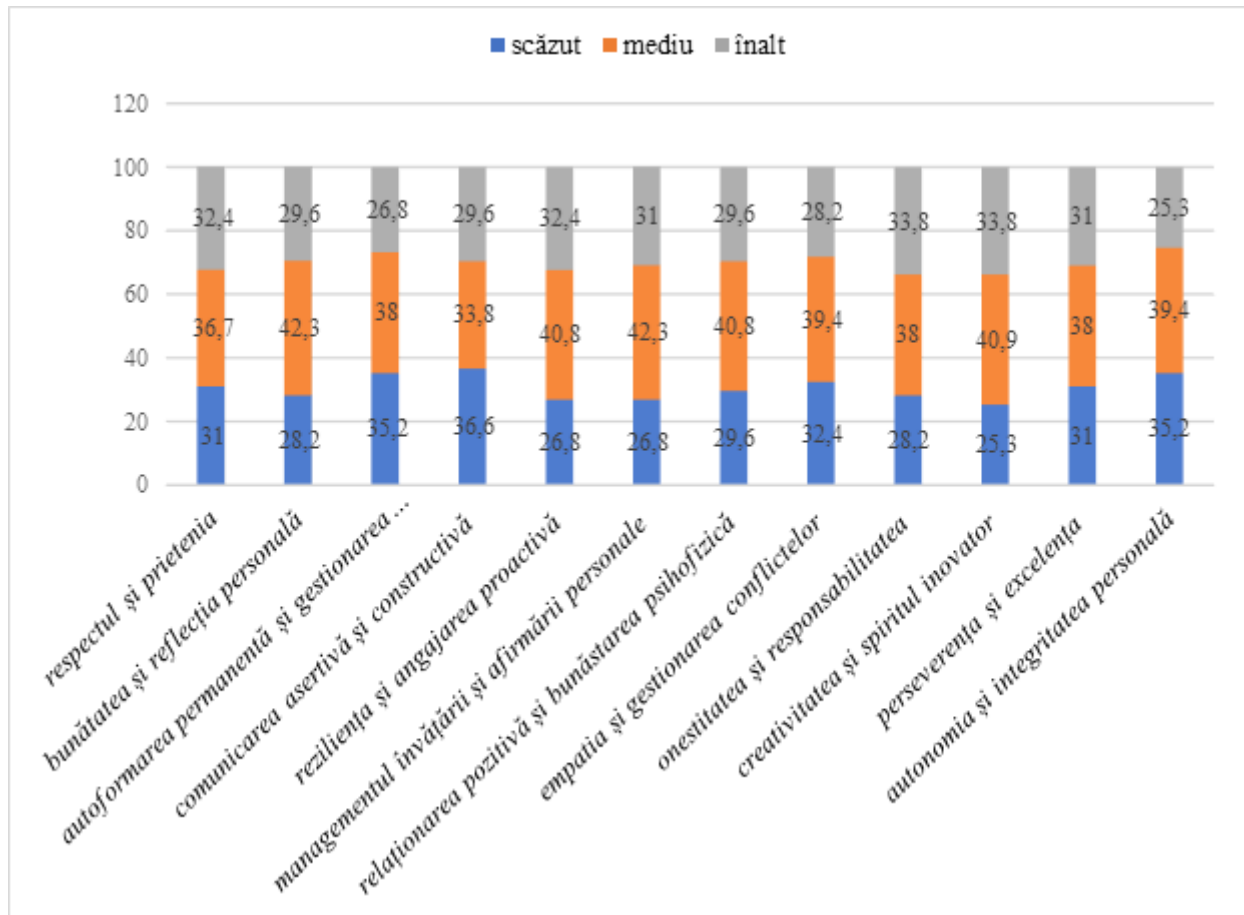

Figura 2. Nivelul competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți GE, clasa II-a, 71 de elevi (anul 2019 – 2020)

În clasa a III-a (anul 2020 – 2021) probele de constatare a nivelului competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți, au fost aplicate pe un grup de 69 de elevi. În comparație cu anul 2018-2020, grupul de măsurare a datelor este cu 1 elev în creștere și cu 2 în scădere, în comparație cu anul 2019-2020.

Nivelul competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți GE, clasa III-a, 69 de elevi (anul 2020 – 2021) a înregistrat o nouă creștere, astfel: *respectul și prietenia* de la 32,4% la 37,7%, *bunătatea și reflecția personală* de la 29,6% la 36,2%, *autoformarea permanentă și gestionarea resurselor* de la 26,8% la 37,7%, *comunicarea asertivă și constructivă*, de la 29,6% la 34,8%, *reziliența și angajarea proactivă*, de la 32,4% la 36,2%, *managementul învățării și afirmării profesionale*, de la 31% la 36,2%, *relaționarea pozitivă și bunăstarea psihofizică*, de la 29,6% la 34,8%, *empatia și gestionarea conflictelor*, de la 28,2% la 33,3%, *onestitatea și responsabilitatea*, de la 33,8% la 34,8 (u.m), *creativitatea și spiritul inovator*, de la 33,8% la 37,7%, *perseverența*

și excelența, de la 31% la 36,2%, *autonomia și integritatea personală* de la 25,3% la 33,3%. Implicarea elevilor în activități didactice la nivelul disciplinelor *Dezvoltare personală, Educație civică și Educație axiologică*, prin conștientizarea, de către elevi, a valorilor prioritare, a condus la creșterea acestor valori.

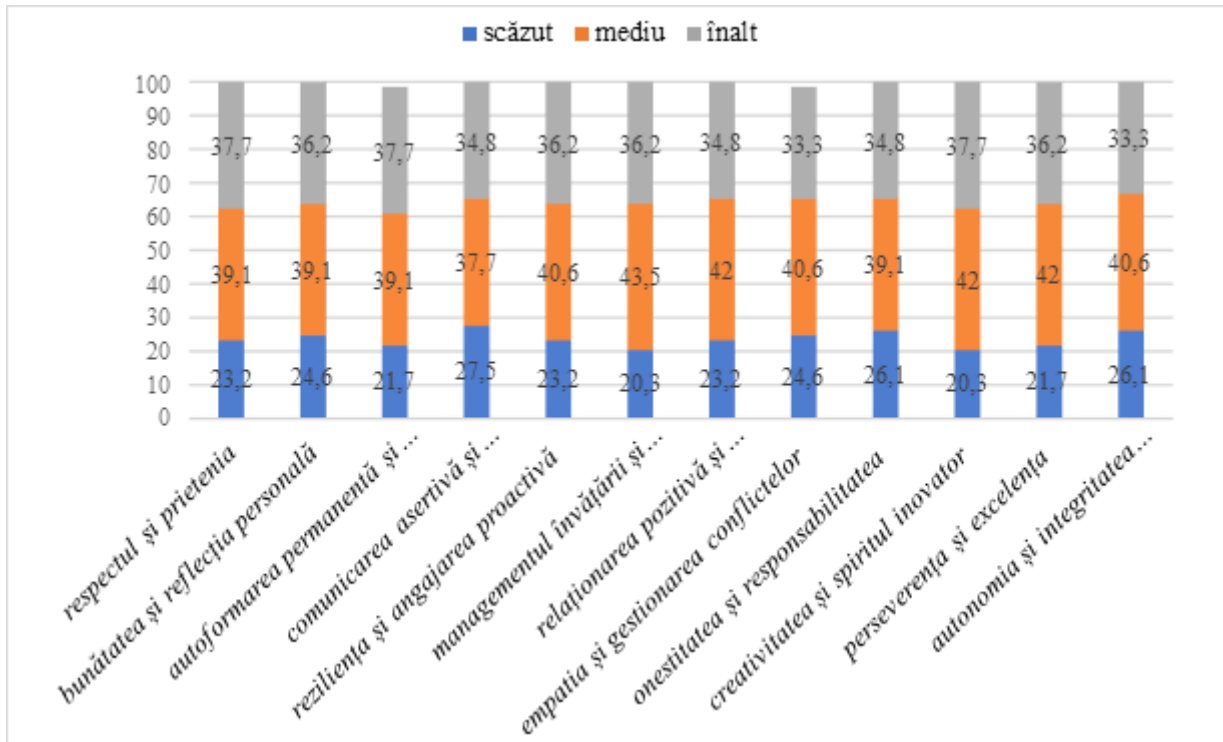

Figura 3. Nivelul competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți GE, clasa III-a, 69 de elevi (anul 2020 – 2021)

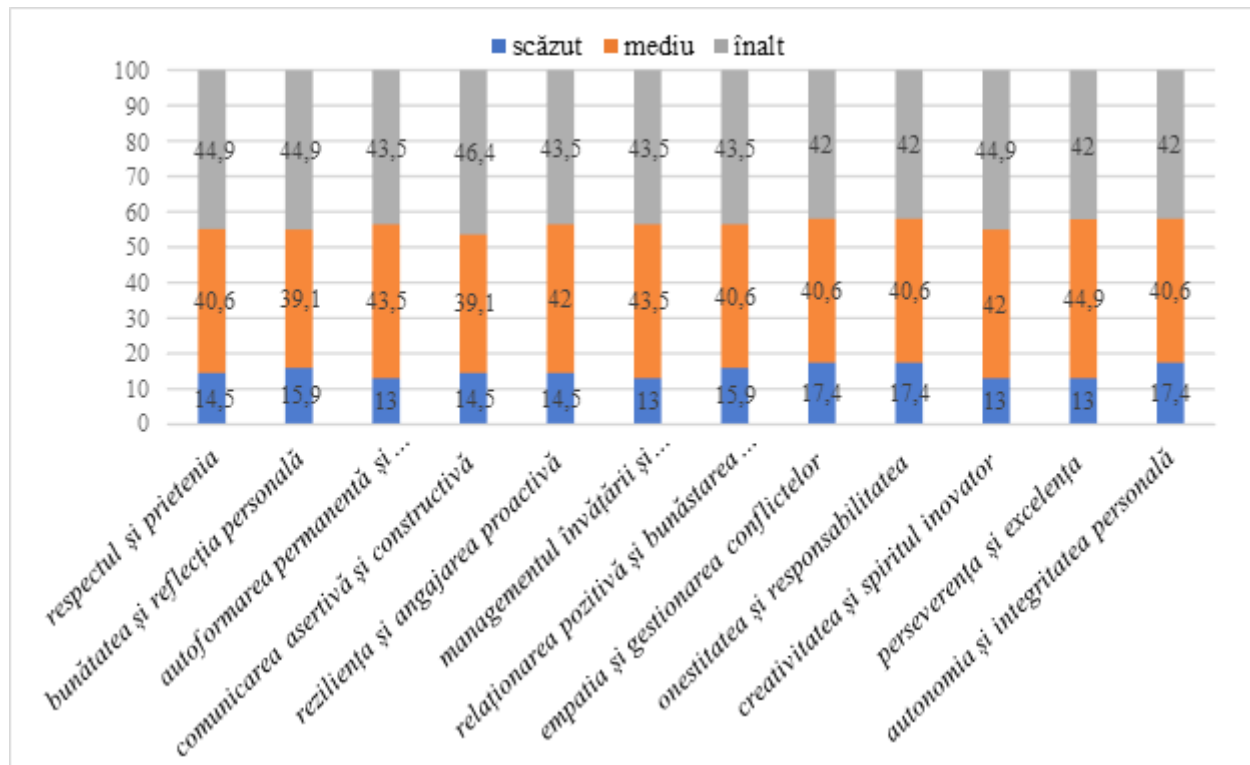

Figura 4. Nivelul de dezvoltare a competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți GE, clasa IV-a, 69 de elevi (anul 2021 – 2022)

Clasele III-a și a IV-a în ciclul curricular reprezintă etapa de dezvoltare, fiind realizate obiectivele de bază privind formarea responsabilității pentru propria dezvoltare și sănătate, formarea unei atitudini responsabile față de mediu.

În clasa a IV-a (anul 2021 – 2022) probele de constatare a nivelului competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți, au fost aplicate pe un grup de 69 de elevi, grupul constant din anul precedent, 2020-2021, clasa III-a.

Nivelul competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța să înveți GE, clasa IV-a, 69 de elevi (anul 2021 – 2022), înregistrează o creștere considerabilă și se prezintă astfel: *respectul și prietenia* de la 37,7% la 44,9%, *bunătatea și reflecția personală* de la 36,2% la 44,9%, *autoformarea permanentă și gestionarea resurselor* de la 37,7% la 43,5%, *comunicarea asertivă și constructivă*, de la 34,8% la 46,4%, *reziliența și angajarea proactivă*, de la 36,2% la 43,5%, *managementul învățării și afirmării profesionale*, de la 36,2% la 43,5%, *relaționarea pozitivă și bunăstarea psihofizică*, de la 34,8% la 43,5%, *empatia și gestionarea conflictelor*, de la 33,3% la 42%, *onestitatea și responsabilitatea*, de la 34,8% la 42%, *creativitatea și spiritul inovator*, de la 37,7% la 44,9%, *perseverența și excelența*, de la 36,2% la 42%, *autonomia și integritatea personală* de la 33,3% la 42%.

Concluzionând putem afirma, că demersul experimental constatativ a permis identificarea următoarelor probleme care devin impedimente în procesul anevoios de formare a valorilor competenței de dezvoltare personală, socială și de a învăța: dificultăți de exprimare a empatiei, a respectului față de colegi și de a lega prietenii, incoerențe în afirmarea prin asumarea responsabilității, comunicare asertivă, spirit inovator și autonomie în grupul școlar, care demonstrează necesitatea proiectării educației axiologice, la nivelul unor strategii funcționale de formare a referențialului axiologic care reprezintă competența de dezvoltare personală a elevilor din învățământul primar.

Bibliografie

1. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Editura „Polihrom”, 1998. p. 182.
2. HADÎRCĂ, M. Dimensiunea axiologică a învățământului actual. În: *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: Editura „Print-Caro”, 2011.
3. HADÎRCĂ, M. Reflecții privind dezvoltarea axiologică a curriculumului școlar. În: *Univers Pedagogic*, 2018. nr. 4 (60), pp.13 – 18. ISSN 1811-5470.
4. ILICA, A.; HERLO, D.; BINCHICIU, V.; UZUM, C.; CURETEAN, A. *O pedagogie pentru învățământul primar*. Arad: Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2005. pp. 298. ISBN 973-8363-91-8.
5. SPĂTĂRELU, E. Educația pentru valori în învățământul primar. În: *Conferința Internațională Educația din perspectiva valorilor*, Ediția a X-a, Alba Iulia, 1-11 octombrie, 2018. pp. 276-281.
6. ***Legea Educației Naționale nr. 1 din 05 ianuarie, 2011.

7. ***Planurile-cadru de învățământ pentru învățământul primar și în Metodologia privind aplicarea planurilor-cadru de învățământ pentru învățământul primar, aprobate prin O.M.E.N. nr. 3371/12.03.2013.
8. ***Programa școlară pentru disciplina Educație Civică, Clasele a III-a – a IV-a, aprobată prin O.M.E.N nr. 5003/02.12.2014.
9. ***Programa școlară pentru disciplina Educație Civică, Clasele a III-a – a IV-a, aprobată prin O.M.E.N nr. 5003/02.12.2014.
10. ***Recomandarea Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (2018/C 189/01), anexa 1, pp. 7-11.
11. ***Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene (Recommendation of the European Parliament and of the Council on Key competences for lifelong learning, 18 Dec. 2006, 2006/962/EC).
12. ***Repere pentru proiectarea și actualizarea curriculumului național. Document de politici educaționale, Institutul de Științe ale Educației, mai, 2016.
13. ***Restructurarea Curriculumului Național. Analiza condițiilor de implementare. Institutul de Științe ale Educației, 2010.